

Justitsministeriet

Dato: 20. maj 2008

Dok.: STC41028

Sagnr.: 2008-792-0558

Udkast til tale

Til ministerens brug i forbindelse med samråd i Folketingets Arbejdsmarkedsudvalg den 22. maj 2008 vedrørende lovforslag om arbejdsgivers brug af jobklausuler (L 81).

Spørgsmål B:

”Ministeren bedes uddybe regeringens opfattelse af, at der er tale om ekspropriation, såfremt de eksisterende jobklausuler bliver omfattet af lovforslaget, og herunder kommentere den kritik fra en række eksperter, som bl.a. fremgår af P1’s orientering den 2. maj 2008 (...). I forlængelse heraf ønskes en redegørelse for, om der findes andre tilfælde, hvor ekspropriationsbestemmelserne har fundet anvendelse på hemmelige aftaler mellem to parter hidrørende en tredje parts rettigheder?”

Svar:

1. Udvalget har anmodet mig om at redegøre nærmere for baggrunden for, at det efter Justitsministeriets opfattelse vil rejse alvorlige spørgsmål i forhold til grundlovens § 73 om beskyttelse af ejendomsretten, hvis den foreslåede regulering i lovforslaget om arbejdsgivers brug af jobklausuler (L 81) fra lovens ikrafttræden skal finde umiddelbart anvendelse på jobklausuler, som er gyldigt indgået inden lovens ikrafttræden.

Justitsministeriet har som bekendt udarbejdet et notat, der nærmere uddyber de ekspropriationsretlige overvejelser, som en ændret ikrafttrædelsesordning vil give anledning til.

Jeg vil ikke her gennemgå det pågældende notat i detaljer, men derimod mere overordnet fremhæve følgende betragtninger, som har dannet grundlag for Justitsministeriets ekspropriationsretlige overvejelser i sagen:

For det første vil jeg gerne slå fast, at det – af de grunde, som er angivet i notatet – efter Justitsministeriets opfattelse vil udgøre et indgreb i en rettighed, der er beskyttet i henhold til grundlovens § 73, hvis lovforslaget skal finde anvendelse på jobklausuler, der er gyldigt indgået inden lovens ikrafttræden.

At dette ikke skulle være tilfældet – altså at der end ikke skulle være tale om indgreb i virksomhedernes ”ejendom” – gøres da heller ikke gældende i det indslag i P1 Orientering, som der henvises til i samrådsspørgsmålet.

Der vil altså i givet fald være tale om et indgreb i eksisterende rettigheder – nemlig de gyldige rettigheder, som private parter kan påberåbe sig i henhold til allerede indgåede jobklausuler.

Det centrale spørgsmål er derfor, om en lovgivningsmæssig regulering som den foreslåede af jobklausuler, der er

gyldigt indgået før lovens ikrafttræden, vil kunne indebære et ekspropriativt indgreb i det enkelte tilfælde – altså om der er tale om ”afståelse” i grundlovens § 73’s forstand.

For så vidt angår dette spørgsmål, har jeg noteret mig, at professor Claus Haagen Jensen i det pågældende indslag i P1 Orientering giver udtryk for, at det efter hans opfattelse ikke vil indebære ekspropriation, hvis den foreslåede lovregulering fra lovens ikrafttræden skal gælde umiddelbart for jobklausuler, der er gyldigt indgået før lovens ikrafttræden. Claus Haagen Jensen lægger i den forbindelse navnlig vægt på, at der vil være tale om et generelt indgreb, som virksomhederne må forvente.

Som nævnt i det oversendte notat beror spørgsmålet om, hvorvidt en lovgivningsmæssig regulering vil indebære ekspropriation, på et samlet skøn over indgrebets beskaffenhed.

Til støtte for, at der ikke vil foreligge et ekspropriativt indgreb, kan det – som også Claus Haagen Jensen peger på – anføres, at der er tale om en ordning, som vil ramme alle indgåede jobklausuler, og at formålet med ordningen vil være at beskytte de lønmodtagere, hvis jobmuligheder er begrænset som følge af en jobklausul.

Det kan endvidere gøres gældende, at der ikke foreligger nærmere holdepunkter for at antage, at en lovregulering, hvorved der blev grebet ind også over for eksisterende jobklausuler, i praksis ville få omfattende konsekvenser for de virksomheder, som ikke længere ville kunne påberåbe sig indgåede jobklausuler.

Heroverfor står imidlertid – som det også er nævnt i notatet – at det efter Justitsministeriets opfattelse ikke kan udelukkes, at en regulering, hvor der også blev grebet ind over for bestående jobklausuler, ville medføre, at der kunne være virksomheder, som ville blive ramt atypisk hårdt.

I mangel af nærmere oplysninger om jobklausulernes udbredelse og virkning i praksis – og jeg henviser herved til notatets pkt. 2 – vil det således ikke kunne afvises, at et lovindgreb over for eksisterende jobklausuler f.eks. ville betyde, at der kan være virksomheder, som ville risikere at miste deres nøglemedarbejdere, fordi virksomhederne som følge af et sådant indgreb ikke længere kunne påberåbe sig indgåede jobklausuler. I så fald ville det kunne have meget betydelige konsekvenser for den pågældende virksomhed.

Det er på denne baggrund Justitsministeriets vurdering, at det vil rejse alvorlige spørgsmål i forhold til grundlovens § 73 om beskyttelse af ejendomsretten, hvis den foreslåede regulering i lovforslaget fra lovens ikrafttræden skal finde umiddelbart anvendelse på jobklausuler, som er gyldigt indgået mellem aftaleparter inden lovens ikrafttræden.

Som også anført i notatet er det derfor Justitsministeriets vurdering, at en sådan regulering af allerede eksisterende jobklausuler – i lyset af den usikkerhed, der er om jobklausulernes udbredelse og virkning i praksis – ikke bør ske uden fastsættelse af en overgangsperiode. Og da det som nævnt ikke kan udelukkes, at der er virksomheder, som ville kunne blive ramt atypisk hårdt, bør denne overgangsperiode efter Justitsministeriets opfattelse fastsættes til 5 år.

2. I samrådsspørgsmålet spørges der også til, om der findes andre tilfælde, hvor der i lyset af grundlovens § 73 er blevet indsat overgangsordninger i forbindelse med indgreb i eksisterende rettigheder.

Jeg kan herom oplyse, at det ofte er forekommet, at et lovgivningsmæssigt indgreb i eksisterende rettigheder, der nyder beskyttelse efter grundlovens § 73, er blevet gennemført ved indsættelse af en passende overgangsperiode.

Udformningen af de forskellige overgangsordninger er i det enkelte tilfælde sket efter en samlet afvejning af de foreliggende omstændigheder.

Som eksempel herpå kan jeg bl.a. nævne det indgreb mod forsikringsmægleres aflønningsform, som blev gennemført i juni 2005 ved en ændring af lov om forsikringsfor- midling. Justitsministeriet fandt i den forbindelse, at det ville give anledning til alvorlige ekspropriationsretlige spørgsmål, hvis en forsikringsmæglers ret til provision eller andet vederlag i henhold til en aftale indgået på pri- vatretligt grundlag med et forsikringselskab ville ophøre uden varsel. På denne baggrund blev der indsat en over- gangsordning på 5 år for de aftaler, der måtte være ind- gået før lovens ikrafttræden.

Som et andet eksempel fra lovgivningen kan nævnes den nye forældelseslov fra juni 2007, hvor ønsket om, at de nye regler også skulle finde anvendelse på ”gamle” for-

dringer, førte til, at der blev indført en overgangsordning for sådanne rettigheder, idet der ellers ville kunne opstå en situation, hvor en række krav blev forældet på selve ikrafttrædelsesdagen.

I den foreliggende sag – hvor det som nævnt ikke kan udelukkes, at der er virksomheder, som ville kunne blive ramt atypisk hårdt – har Justitsministeriet som nævnt fundet, at der bør fastsættes en overgangsperiode på 5 år, hvis lovforslaget skal finde anvendelse på jobklausuler, som er gyldigt indgået inden lovens ikrafttræden.

Som nævnt har Justitsministeriet i den forbindelse lagt vægt på, at der ikke foreligger nærmere oplysninger om jobklausulernes udbredelse og virkning i praksis. Hvis sådanne oplysninger havde foreligget ville Justitsministeriet naturligvis kunne have foretaget en vurdering i sagen på et mere sikkert grundlag. Som jeg har forstået det, er det imidlertid vanskeligt at tilvejebringe nærmere oplys-

ninger om jobklausulernes udbredelse og virkning i praksis.